

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/2020,Otwarcie-wystawy-Droga-Lotwy-od-spiewajacej-rewolucji-do-Unii-Europejskiej-Lodz-.html>
07.04.2026, 15:42

Otwarcie wystawy „Droga Łotwy od »śpiewającej rewolucji« do Unii Europejskiej” - Łódź, 19 marca 2008 r.

19.03.2008

Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi oraz Łódzki Oddział Instytutu Pamięci Narodowej zapraszają na wystawę przygotowaną przez Tautas frontes muzejs (Muzeum Frontu Ludowego w Rydze) pt. „Droga Łotwy od »śpiewającej rewolucji« do Unii Europejskiej”. Otwarcie odbyło się 19 marca br. w Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi (ul. Gdańska 13). Wystawę uroczyście otworzyli prof. dr hab. Jerzy Eisler, dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Warszawie oraz Henryk Siemiński, dyrektor Muzeum Tradycji Niepodległościowych.

Wystawę będzie można oglądać w muzeum przez najbliższy miesiąc. Organizatorzy nie wykluczają przedłużenia okresu ekspozycji.

***

Z pieśniami ku wolności

Historia Łotwy jest ściśle związana z wydarzeniami historycznymi w jej regionie. Przez długi czas naród ten nie miał możliwości rządzenia swoim krajem. Po krótkim okresie niepodległości (1918-1940) nastąpił długi, pięćdziesięcioletni okres okupacji sowieckiej. Bez wątpienia pakt Ribbentrop-Mołotow i jego tajne protokoły były punktem zwrotnym i genezą tragicznego losu, który podzielił Europę i wydał kraje bałtyckie w stalinowskie władanie Związku Sowieckiego.

Sytuacja zmieniała się dopiero pod koniec lat osiemdziesiątych, w wyniku Gorbaczowowskiej polityki otwartości, gdy rozpoczęły się demokratyczne przemiany w krajach bałtyckich i później - jesienią 1988 r. - gdy pojawił się ruch narodowy. Początkowo celem Estonii, Łotwy i Litwy było przyspieszenie reform związanych z pierestrojką, ale później kraje te skupiły się na dążeniu do przywrócenia niepodległości krajom bałtyckim.

Narody krajów bałtyckich wybrały drogę bez przemocy i agresji, tym samym unikając represji i zdobywając uznanie świata, oraz dając innym ciemiężonym narodom przykład, że pozbycie się jarzma tyranii na drodze pokojowej jest możliwe.

Manifestacje o wielkiej, niespotykanej dotąd skali, podczas których skandowaniu haseł politycznych towarzyszyło śpiewanie pieśni, powtarzały się jedna po drugiej. W sierpniu 1989 r., w rocznicę paktu Ribbentrop-Mołotow zorganizowano bezprecedensową akcję, w której 2 miliony ludzi utworzyło żywy łańcuch z Tallina przez Rygę do Wilna. Akcja miała na celu zwrócenie uwagi opinii światowej na kraje bałtyckie i uzyskanie poparcia dla idei odzyskania niepodległości.

Wiosną 1990 r., gdy trzy kraje bałtyckie przeprowadziły wolne wybory, nowo wybrane parlamenty ogłosiły ponowne nastanie niepodległości. Rozpoczął się złożony, wyjątkowo trudny proces walki politycznej. Ten okres trwał od 4 maja 1990 r., gdy nowo wybrana Rada Najwyższa Republiki

Łotewskiej przyjęła deklarację „Ogłoszenie niepodległości Republiki Łotewskiej”, do 21 sierpnia 1991 r., gdy przyjęte zostało prawo konstytucyjne „Status narodowy Republiki Łotewskiej” i de facto Łotwa odzyskała niepodległość. Ten okres charakteryzuje zderzenie dwóch sił: Łotewskiego Frontu Ludowego (Latvijas Tautas Fronte, LTF) i Komunistycznej Partii Łotewskiej Republiki Sowieckiej.

LTF miała poparcie ponad 200 tysięcy członków w całym kraju, podobnie jak Rada Najwyższa Republiki Łotewskiej, wybrana z poparciem LTF, w której dwie trzecie stanowili deputowani Frontu oraz utworzona przez parlament Rada Ministrów Republiki Łotewskiej. Co przesądziło o sile i sukcesie LTF? Po pierwsze, zaufanie narodu łotewskiego i wielki prestiż LTF. Po drugie fakt, że imperium sowieckie było w stanie rozkładu i upadło, a w samej Rosji także zaszły zmiany i zaczął się proces demokratyzacji. Po trzecie stałe, choć ostrożne poparcie krajów zachodnich. Po czwarte jedność regionu bałtyckiego, solidarność krajów bałtyckich. Wreszcie poparcie łotewskich organizacji emigracyjnych. Najważniejszym czynnikiem – głównym kluczem do sukcesu – była solidarność wszystkich popierających niepodległość i umiejętność zjednoczenia się w walce z przeciwnikami niepodległości bez użycia przemocy. To było największe osiągnięcie LTF na tym etapie walki o wyzwolenie.

11 grudnia 1990 r. Rada Łotewskiego Frontu Ludowego opublikowała tak zwany „Plan działania na godzinę X”, który wytyczył wskazówki dla wszystkich łotewskich instytucji i ludzi oddanych idei niepodległości. W najtrudniejszym okresie 1991 r. – w czasie prób zamachu stanu w styczniu i sierpniu, podstawową strategią był opór bez stosowania przemocy wobec reakcyjnego reżimu komunistycznego. Planowano podjęcie odpowiednich kroków w sytuacji przewrotu zbrojnego: opór wobec współpracy z władzą wojskową, dotrzymanie lojalności centralnym organom Republiki Łotewskiej i władzom lokalnym, zabezpieczenie zasobów ludzkich i materialnych, ustanowienie i wykorzystanie alternatywnych kanałów informacji.

13 stycznia 1991 r. około 500 000 ludzi, zaproszonych przez Łotewski Front Ludowy, zebrało się w Rydze na masowej manifestacji przeciwko atakowi zbrojnemu i krwawym wydarzeniom w Wilnie. Zrozumieliśmy, że nadszedł nasz czas. Z inicjatywy Łotewskiego Frontu Ludowego i zaczęliśmy wznosić barykady. Bronili ich od 13 do 27 stycznia ludzie z całej Łotwy. Zorganizowane, szybkie i pokojowe działania popierających ideę niepodległości odsunęły niebezpieczeństwo przewrotu zbrojnego w republikach bałtyckich. Działania przeciwników naszej niepodległości spowodowały ofiary śmiertelne, jednakże nie odpowiedzieliśmy przemocą na przemoc. Byliśmy w pełni świadomi, że los krajów bałtyckich jest w naszych rękach, a odpowiedź na przemoc spowodowałaby natychmiastowe ogłoszenie stanu wojennego i użycie sił zbrojnych.

19 sierpnia 1991 r. rozpoczął się pucz w Moskwie. Komitet do spraw Sytuacji Nadzwyczajnych przejął władzę i ogłosił stan zagrożenia w całym Związku Radzieckim. Specjalne jednostki milicji i oddziały wojskowe zajęły wszystkie strategicznie istotne instytucje w Rydze i na Łotwie. Rada Najwyższa i Rada Ministrów Republiki Łotewskiej zaapelowała do narodu łotewskiego o stawienie oporu bez używania przemocy, zgodnie z taktyką działań bez przemocy, opracowaną przez Łotewski Front Narodowy, ujętą w planie „Potrzeby w godzinie X” oraz o unikanie współpracy z wszelkimi nielegalnymi przejawami działalności. W przeciwieństwie do wydarzeń ze stycznia 1991 r., gdy nasz los kształtował się tu, nad Bałtykiem – w Rydze, Wilnie i Tallinie, podczas przewrotu w sierpniu 1991 r. – od rana 19 sierpnia do popołudnia 21 sierpnia – los krajów bałtyckich i całego ZSRR ważył się w Moskwie.

Litewski Front Narodowy zwrócił się w kierunku podziemia, żeby chronić ludzi i zorganizować działania w nowych okolicznościach, mając na celu informowanie społeczeństwa o wydarzeniach i działaniach Rady Najwyższej Republiki Łotewskiej i Rządu wobec całkowitej blokady informacyjnej. 21 sierpnia 1991 r. siły popierające Borysa Jelcyna stopniowo zyskały przewagę i oddziały Armii Sowieckiej wycofały się.

23 sierpnia 1991 r. droga z Tallina przez Rygę do Wilna została oznaczona płonącymi ogniami drogi bałtyckiej. Ruch krajów bałtyckich zorganizował tę akcję jako protest przeciwko zagrażającej reakcji komunistów i puczowi. Los sprawił, że w rocznicę Paktu Ribbentrop-Mołotow, 23 sierpnia 1991 roku, po klęsce puczu sierpniowego, ta akcja ognisk zamieniła się w dzień triumfu i świętowania w krajach bałtyckich, ponieważ nadszedł faktyczny czas wolności.

23 sierpnia 1991 r. Islandia była pierwszym krajem, który uznał status narodowy Republiki Łotewskiej. 24 sierpnia Jelcyn wystosował dekret, w którym narodowy status Łotwy, Litwy i Estonii został powszechnie obwieszczony. Do 18 września 1991 r. uznało go 79 krajów. Nasza śpiewająca, pokojowa droga ku niepodległości przyniosła owoce. Niepodległość stała się rzeczywistością.

85 lat temu kraje Ententy uznały de jure Republikę Łotwy. Jednym z pierwszych krajów, który przyłączył się do uznania tego stanu prawnego była Rzeczpospolita Polska. W zmiennych kolejach losu dwudziestego wieku, 70 lat później Łotwa znowu walczyła o wolność i niepodległość. Tym razem bez użycia broni. Dzięki sile ducha i jedności wyszła z tej walki zwycięsko. Po wielu dekadach, w styczniu 1991 r. na nowo wzniesiono na ulicach Wilna na Litwie i Rygi na Łotwie barykady. Budowano je z desperacją, wiarą i nadzieją. Wolność i możliwość demokratycznego wyboru są wartością dla każdego narodu i każdego człowieka i muszą być broniące w chwilach poważnego zagrożenia. Na barykadach na ulicach miast, ale także tych wewnętrznych, duchowych, budowanych przeciwko ciemności poglądów. Na przestrzeni dziejów wielkie katastrofy narodowe miały miejsce, gdy wszyscy ludzie dobrej woli przyjęli bierną postawę, podczas gdy okoliczności wymagały aktywnych działań, walki o honor i wolność jednostki, narodu i kraju. Piętnaście lat temu mogliśmy sami bronić wolności, razem, w jedności, bo kochamy wolność.

Wystawa zorganizowana przez Łotewski Front Ludowy przedstawia kopie dokumentów historycznych: zdjęć, dokumentów Przebudzenia narodowego Łotyszy w końcu dwudziestego wieku, co odzwierciedla procesy społeczne i polityczne. Przypomina to powtórne narodziny Łotewskiego Ruchu Niepodległościowego po 50 latach od podpisania dokumentów, które były brzemienne w skutki dla narodów europejskich. Szczególnie Pakt Ribbentrop-Mołotow z 1939 r. i Pakt Jałtański z 1945 r.

Wystawa przedstawia pierwsze, najważniejsze wydarzenia historyczne z 1968, 1980, 1989 roku, które miały miejsce w Czechosłowacji i Polsce; pierwsze kroki narodu łotewskiego w kierunku niepodległości: narodowe protesty masowe, manifestacje w 1986-1987 r., ogólnołotewskie wydarzenia zorganizowane przez grupę obrony praw człowieka „Helsinki 86” i ruch narodowy Łotewski Front Ludowy do 1991 r. Wystawa ukazuje także materiały z unikatowej akcji „Droga Bałtycka”, uznanej na całym świecie za pokojową akcję protestu, barykady w styczniu 1991 r., które były świadectwem pragnienia wolności narodu łotewskiego i przekonania o przywróceniu niepodległości Republiki Łotewskiej. Nadzieje spełniły się 23 sierpnia 1991 r., kiedy suwerenność

odnowionego państwa została uznana na arenie międzynarodowej.

1 maja 2004 r. Łotwa stała się pełnoprawnym krajem członkowskim Unii Europejskiej.

Wiosną 2005 r. Łotwa i inne kraje Europy Wschodniej świętowały pierwszą rocznicę członkostwa w UE i NATO. Każdy naród miał swój własny okres Przebudzenia i drogę skomplikowanych reform do osiągnięcia celów zarysowanych na jego początku. Każdy dążył do powrotu do rodziny krajów europejskich i życia w poczuciu bezpieczeństwa, z uczuciem pewności, że nie stracimy naszej tożsamości narodowej. Choć minęło zaledwie kilkanaście lat, od kiedy „duch komunizmu przestał włączyć się po Europie”, dziś Przebudzenie stało się unikatowym dziedzictwem światowej kultury i historii, które może być pielęgnowane tylko przez nas.

MUZEUM ŁOTEWSKIEGO FRONTU LUDOWEGO

Wystawę przygotowano z wykorzystaniem kopii dokumentów historycznych z:

Muzeum Łotewskiego Frontu Ludowego

Łotewskiego Państwowego Archiwum dokumentów Filmowych, Fotograficznych i Fonograficznych

Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych Republiki Łotewskiej

Archiwum Parlamentu Republiki Łotewskiej Saeima

Archiwum Kancelarii Prezydenta Republiki Łotewskiej

Polskiego Instytutu Pamięci Narodowej IPN

Czeskiego Muzeum Narodowego

Watykańskiego Serwisu Fotograficznego

Organizatorzy wyrażają szczególną wdzięczność za pomoc:

Ministerstwu Spraw Zagranicznych Republiki Łotewskiej

Ministerstwu Kultury Republiki Łotewskiej

Urzędowi Miasta Rygi

Dyrekcji Generalnej Łotewskiego Archiwum Państwowego

Ambasadzie Republiki Łotewskiej w Warszawie

Muzeum Narodowemu w Pradze

Ambasadzie Republiki Czeskiej w Rydze

Ambasadzie Rzeczypospolitej Polskiej w Rydze

Studio Projektowemu Fotocentrs

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

2

3

